

käuflich erworben
von der ULB Halle

Freiherr v. Ende-Schjesswitz

von der ULB Halle

XIX. Jhd.

A

De Actionibus Mandatis.
De Almoeritatibus Juris Divini

B.

De Beneficiis.

G.

D.

E

De eo, quod justum est.

F

G.

H.

I.

De Involucris Simoniacae
Detectis.
De jure jejunantes Abstine-
ntes.
De jure Augustissimi.
De lite contestata.

M.

De Mensium Fluxu nimis.
De more inutendi Signada.
De Moderamine Peculpat
Tupile.
De minore Procuratore.
— Ejusd: — — — — —

~~de ...~~ *De crimine.*

De Nobilitate Venter.

O.

V.

*De vario Censuum Significat
et jure.*

P.

*De Poena sine Crimine
De Principe Herede*

W.

Q.

R.

S.

T.

De Tractatus Pacis Westphalica.

X.

Y.

U.

Z.

B. 138.
No.

DISSERTATIO INAUGURALIS IURIDICA
DE

**VARIO CENSUVM
SIGNIFICATV ET IVRE**

QVAM
INDVLTV
FACVLTATIS IVRIDICAE
IN REGIA FRIDERICIANA
PRAESIDE

DN. IVSTO HENNING. BÖHMERO
ICTO POTENTISS. REG. BORVSS. CONSIL.
INTIM. PROF. IVR. ORDINARIO
ET h. c. DECANO

PRO LICENTIA

SVMOS IN VTROQVE IVRE CAPESSENDI HONORES
ET
PRIVILEGIA DOCTORALIA

D. VI. MART. MDCCXXII.

H. L. Q. C.

ERVditorVM DISQVISITIONI SVBMITTIT

CAROLVS FRIDERICVS Zumpelt

APPOLLENSDORFFIENS. SAXO ADVOCATVS DRESDENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE

Typis IOANNIS GRVNERI, Academ. Typogr.

DISSERTATIO INAUGVRALIS
DE
VARIO CENSVM
SIGNIFICATV & IVRE.

§. I.

Signa rerum esse arbitraría noto notius est. *Memoria iuris constituti per signa conservatur,* Quemadmodum enim *verba* ore pronuntiata significaciones varias ex hominum impositione acceperunt, quibus mentem suam alteri declararent; ita pari ratione *factis* quoque, gestibus, aliisque signis communi quasi consensu hominum impositae sunt significaciones, quibus idem efficeretur, imo saepe efficacius mens declararetur quam per verba. Inprimis vero in illis causis, quae perpetuum temporis tractum, continuatamque iuris seriem de-

A 2

fide-

fiderant, vsu & obseruantia in foris ciuilibus signa varia inualuerunt, & legibus scriptis approbata sunt, per quae memoria alicuius *iuris constituti* in perpetuum conseruaretur, praecauereturque, ne tandem obliuione perirent, sed potius, repetitis certo tempore vicibus, agnitio eius publica per certa iudicia fieret.

quod exemplis
illustratur.

§. II. In feudis *dominii directi* substantia admodum periclitaretur, nisi mutato vasallo vel domino renouatio feudi solenni quodam actu fieret, quod olim maxime necesse fuit, quo nondum *litterae inuestiturae* receptae erant. In *precaris*, quae ab ecclesiis ad instantiam & preces indigentium concedi solebant, admodum solliciti erant ecclesiae proceres, ne possessores has in perpetuum sibi afferrent, qua de causa legem contractui addere solebant, vt de quinquennio in quinquennium renouarentur, c. 5. C. 10. q. 2. c. 1. de precar. vel etiam aliquando *annua pensio* seu *census* praestaretur, vt constat ex nou. Leon. 13. & formulis MARCVLFI infra allegandis. In *emphyteusibus* magnoper domini interest, vt memoriam *dominii directi* conseruet illibatam, id quod fit per annuam canonis solutionem, quem praestant *emphyteutae* vnice in *dominii directi recognitionem*. Quid autem est *recognoscere* aliud, quam declarare, profiteri, & per actum *solutionis* agnoscere, eum, cui census praestatur, esse dominum fundi directum, se vero *emphyteutam*. Hac de causa quoque arbitrarium est, in qua re pensio seu canon constituatur, cum signa rerum sint arbitraria.

§. III.

§. III. Fluxisse ex hoc principio arbitror eam *Inprimis ex-
emplo census.*
praxin, qua *census* seu *annuas pensiones*, vt indicia
quaedam iuris cuiusdam constituti, bonis rebusque
imponere sueuerunt maiores, siue id ipsum ad imi-
tationem *iuris emphyteutici* receptum, siue ex *natu-
rali* quadam *ratione* inter gentes populosque intro-
ductum fuerit. Admodum enim conueniens est,
vt, cuius rei memoria conseruanda est, annuam
quandam recognitionem habeat, quae commodis-
sime per *praestationem annuam* perficitur. Enim
vero cum varia iura sint, in quorum memoriam ta-
lia indicia edi solent, non leuem peperit incertitu-
dinem, quod generatim receptum fuerit, censum
arbitrarium in horum gratiam praestare, quia ex
census solutione *generatim* quidem colligitur, ius ali-
quod esse alicui concessum vel constitutum; cuius
autem iuris concessi speciale indicium sit, saepe
dubium & incertum est, nisi simul documenta ad-
sint, quae primordiale eius constitutionem edo-
ceant.

§. IV. Haec omnia dubia euitari potuissent, *Cuius signifi-
catus variū
sunt.*
si per leges census fuissent ita determinati, vt in sin-
gula iura concessa certarum rerum praestatio fuis-
set constituta, in haec quidem nummorum, in alia
frumentum, rursus in alia pullorum solutio & ita por-
ro. Quod cum minime factum sit, euentus docu-
it, certum aliquod argumentum ex census solutio-
ne desumi non posse. Id quod vt euidentius fiat,
animus est, in hac dissertatione inaugurali *varios
censuum significatus*, & inde fluentia iura euoluere &

ex antiquis documentis vsum huius doctrinae illustrare.

Annuae pensiones in locatione occurrunt,

§. V. CENSVS quidem regulariter consistit in *annua praestatione* alicuius rei; sed finis eiusdem admodum diuersus est. Datur *annua pensio* in simplici *locatione*, quae soluitur propter vsum concessum rerum vel fructus fundi, & quia eorum *compensationem* intendit, proportionatam pensionem desiderat, & ex quantitate sua facile cognoscitur, siue ad breue tempus siue ad longum tempus locatio fuerit facta, imo etiam *in perpetuum*. Huc etiam *concessionem ad firmam* refero, cuius fit mentio in *c. 7. X. de iure patron.* Apud AVBERTVM MIRAEVM *lib. II. donat. Belg. c. 101.* occurrit diploma de anno 1245. huius tenoris: *Abbatissae & conuentui de camera Cisterciensis ordinis Cameracensis dioecesis dedimus, concessimus & tradimus ad firmam perpetuam SVB ANNUA PENSIONE 35. C. marcharum colonien- sibus monetae,* vnde liquet speciem *locationis* in tali concessione apparere, quod etiam docet textus in *c. 8. X. de decim. c. 2. X. de locat.* Ipsa appellatio est Anglo-saxonica, denotatque annonam *victum* vel *edulia*, vt ostendunt CANGIVS *in glossar. hac voc. DE ROYE de iure patron. ad c. 7. X. de iur. patron.* SPEELMAN. *in glossar. hac voce.* vt nihil aliud sit quam concessio vsus fundi alteriusue iuris pro pensione ad victum destinata vel pro praestanda annona. Hoc modo monasteria saepe villicis bona sua administranda dederunt, vt ex illis quotannis necessaria alimenta ipsis praestarent, qualis concessio est nihil aliud, quam *traditio ad firmam.*

§. VI.

§. VI. Porro occurrit *annua pensio* in emphyteusi, quae vnicum suum fundamentum in iure Romano habet, cum qua *census*, de quibus hic agitur, minime confundi debet. Dantur *census* praediis rusticis inhaerentes, qui ex antiqua rusticorum conditione dominis praestandi sunt, & originem suam ex antiqua dominorum potestate in rusticos trahunt. Id iam suo tempore TACITVS de *moribus German.* obseruauit asserens: *Frumenti modum dominus aut pecoris aut vestis vt colono iniungit.* Dominus has praestationes iniungebat virtute *dominicae potestatis*, vnde adhuc hodie praediis rusticis, siue rustici *liberi*, siue *proprii* fuerint, tales *census* & praestationes inhaerent, cum, manumissis rusticis, domini ipsis praediis has praestationes imposuerint, quae alias ex *statu* feruili praestandae erant. Optime & solide de his censibus agit ZIEGLER. *diff. de praediis censit. rural.* & cum hi specialem suam rationem & naturam habeant, admodum variantem, de his primario non ero sollicitus.

§. VII. Denique sunt *annuae praestationes publicae*, ad onera publica referendae, quorsum pertinent variae species in Saxonia: Quatember, (quod onus alibi vocari solet *currenten Contribution:*) *Vermögen-Steuer* / *Kopff-Steuer* / *Schocken* / *Land-Steuer* / *Pfennig-Steuer* / *Trank-Steuer* / *x.* quae hic recensere non vacat. Haec onera sunt vel *realia* vel *personalia*, ad imitationem *censuum* Romanorum. Et cum *census*, de quibus agendum, inde suam desumfisse videantur appellationem, paucis horum naturam tangam. *Moris* Quamuis appellatio cen-
erat

factum inde nota. erat apud Romanos censere non tantum capita ciuium, sed etiam fortunas singulorum, vt pro facultatibus certus tributi modus solueretur. Ipsa praestatio, quae a singulis bonorum fortunarumque possessoribus fisco inferenda, pro modo facultatum, erat, *census* dicta fuit, vt docet *tit. C. de censib. & censitor. & tit. C. Theod. de censu.* Conf. BRISSON. *lib. I. select. antiquit. c. 5.* PETISCVS *in lexic. Antiquit. Rom. voc. censere.* In eundem fere sensum GOTHOFRED. *ad cit. tit. C. Theod. ait, in paratit. census erat aestimatio, qua continebatur modus tributi, qui fisco a singulis inferendus erat.* Censui hic inhaerebat bonis, vt *onus reale*, vt non liceret rem sine *censu* comparare. *I. 2. C. sine censu vel reliq. fund. compar. non posse* Conf. FELICIANVS *de SOLIS de censib. in proem n. 6.* Cum vero praeter tributa publica aliae praestationes vel onera realia bonis imponi possint, inde factum esse reor, vt hae praestationes, ex bonis soluendae variis ex causis, *census* generali appellatione in iure canonico vocatae sint, adeo vt etiam eandem Germani in vocabulo *Zins* / receperint: vnde *Zins* = *Güther* vocantur *censibus* hisce obnoxia bona, & qui censum soluit *Zins* = *Mann*; qui vero eos percipit *Zins* = *Herr*. Denotat itaque CENSUS, de cuius vario significatu & iure hic agendum, in genere *annuam pensionem seu praestationem ex bonis faciendam, in signum alicuius iuris vel reseruari vel ab altero impertrati vel alteri, cui soluitur, constituti, vt in perpetuum eius conseruetur memoria.*

§. VIII. Constitui in definitione varios censuum fines, quoniam *census* varium in finem antiquitus bonis ecclesiasticis & secularibus fuere impositi, ut ex solutione sola census perpetuum & evidens argumentum desumi non possit, sed potius ex chartis diplomatibusque respiciendum ad finem, propter quem impositi bonis fuere. Agnovit id ipsum ALEXANDER III. in c. 8. de privileg. quaesitus de ecclesiis censualibus, & fundamenti loco hoc praemitit: *inspicienda ergo sunt privilegia ipsarum ecclesiarum & ipsorum tenor diligentius est attendendus.* Addit, posse censum solvi ad indicium perceptae libertatis: vel etiam ad indicium perceptae protectionis. Verum etiam ob varium alium finem constituuntur, ut certum aliquod argumentum ex solutione census capi non possit, graviterque errent, qui hoc vel illud ius inde deducunt. AUCTOR Act. Lindau. p. 104. Eruam itaque ex antiquitatibus varios illos fines, in quorum signum, memoriam perpetuam, & conseruationem soluti.

§. IX. Antiquissimus est (1) census, qui olim pontifici Romano solutus fuit in signum protectionis specialis, quae eo utilior ecclesiis, monasteriisque fuit, quod bona eorum infinitis exposita essent infidiis potentiorum, exactionibus episcopalibus, aliisque vexationibus, ad quas calamitates auerendas, speciali protectioni & mundiburdio sedis Romanae sese & bona sua subiiciebant, non tamen eo ipso simul se plene ab episcoporum inspectione & censura eximebant. Atque in huius protectionis argumentum censum quendam sibi stipulabantur pontifici.

*Census solutus
fit in varium
finem.*

*Vnde indubi-
um argumen-
tum inde tra-
hi nequit.*

*Census solutus
(1) in si-
gnum prote-
ctionis.*

tifices, cuius facit mentionem ALEXANDER III. in c. 8. X. de priuil. recteque inde infert, ex hac solutione iuri dioecesano episcopi nihil videri subtractum, quod tantum ad iudicium perceptae protectionis census persolueretur. Talem fuisse censum credo, quem quotannis ad altare S. Petri Romam persoluumendum esse a coenobio Ratisponensi, in honorem S. Emmerani exstructo, iussit CAROLVS M. in diplomate, quod occurrit in HVNDII metropol. Salisb. tom. 1. p. 149. nou. edit. qui ab initio tantum fuit septem aureorum. Occurrit in diplomate clausula: ecclesiam Dei liberam esse & in potestate regum seu imperatorum usque in aeuum permanere, quae libertas nihil aliud denotabat, quam specialem immunitatem ratione bonorum, quae variis modis ab episcopis infestabantur. Confirmatur eadem libertas in priuilegio OTTONIS I, & census simul augetur, quod forsan crederent caesares, aucto censu, pontifices maiorem sollicitudinem gesturos pro securitate & integritate huius monasterii. Diploma OTTONIS itidem exhibet HVNDIVS cit. l. p. 157. vnde liquet (1) Ottonem protectionem hanc adstrictius confirmasse propter improbitatem episcoporum eiusdem ciuitatis, quia non omnes sed multi ex eis semper insidiosae contendebant contra eundem sanctum locum. (2) in maiorem protectionis Romanae efficaciam censum auctum esse, quod verba haec indicant: propterea volumus & amorem & honorem S. Petri de praedicto monasterio censum augeri, ut rectores eiusdem coenobii pro defensione & libertate eiusdem loci vnoquoque anno offerant Romam dimidiam libram cocti aurum ad altare S. Petri.

§. X.

Exemplum
coenobii Ra-
tisponensis
S. Emmerani.

§. X. Ad huiusmodi *protectionem* sedis Romanae consequendam fundatores monasteriorum & ecclesiarum eadem B. Petro & ecclesiae Romanae solenni quodam ritu tradebant, & simul censum quendam annuum promittebant. Tale quid factum in fundatione monasterii Rotensis, cuius fundator post fundationem illud B. Petro & Romanae ecclesiae tradidit per manum Eberhardi de Razenhöuen, qui & primus *bisantium annuatim persolvendum Lateranensi palatio persolvit*, teste HUNDIO in *metrop. Salisb. tom. III. p. 182. edit. nou.* GEWOLDVS VERO in *addit.* aliquot diplomata adiecit, ex quibus evidentiarius intentio fundatoris apparet. Primo loco INNOCENTII II. de anno 1442. diploma adfert, in quo haec habentur: *Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, praefatum monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura.* Ad indicium autem huius a sede apostolica perceptae protectionis bizantium aureum nobis nostris que successoribus annaliter persolvetur. Simili fere tenore EVGENIVS III. ann. 1151. in protectionem specialem hoc monasterium suscepit, addita tamen hac clausula: *salva dioecesanorum episcoporum canonica iustitia & reuerentia*, ea sine dubio de causa, quod hoc monasterium plenariam forsan exemptionem a iure dioecetano sub praetextu huius protectionis sibi asserere conatum esset. In diplomate FRIDERICI de anno 1226. idem refertur his verbis:

Aliud exemplum Rotensis monasterii,

ergo praediis atque rednibus, cui fidelis Rotense monasterium fundavit, ac fundatum B. Petro ac Romanae ecclesiae tradidit per manum Eberhardi de Razenboven, qui & primus bizantium annuatim persolvendum Lateranensi palatio persoluit, ac sic loco atque familiae tutelam apostolicae defensionis obtinuit &c.

Item Cluniacensis monasterii.

Episcopatus Bambergensis.

§. XI. Similem censum persoluit Cluniacense monasterium a WILHELMO duce Aquitaniae anno 910. exstructum, & defensionis sedis Romanae subiectum, in cuius recognitionem census solvendus erat. Verba testamenti WILHELMI ducis in concil. Gallic. tom. III. p. 570. id indigitant evidenter: per quinquennium autem Romae ad limina Apostolorum decem solidos praefati monachi persoluant habeantque tuitionem ipsorum apostolorum atque Romanum pontificem defensorem. Episcopatus Bambergensis pari modo ab initio tantum nudae protectioni & tuitioni sedis Romanae ab HENRICO I. subiectus fuit praestito censu, ut testatur AVTOR *Vitae Meinverci* episcopi Baderborn. apud LEIBNIT. tom. I. script. Brunsvic. p. 526. c. 27. his verbis: eodem ergo tempore Bauembergensium fundum rex cum omnibus pertinentiis suis B. Petro contradens apostolico praesuli iugiter defendendum commendavit. Et in commemorationem huius passionis album ambulatorem (h. e. equum) cum faleris singulis annis Romano praesuli dare constituit. Addit HOFFMANNVS lib. I. *annal. Bamberg.* §. 86. praeterea centenas marcas argenti in singulos annos ecclesiae Romanae datas fuisse. Ipsa diplomata evidentiis hanc protectionem demonstrant, ostenduntque, sub hac totalem exemptionem ab

ab initio haud latitasse. Primum est IOHANNIS XIX. de anno 1008. apud LVNICH. tom. II. spicil. cœcl. p. 9. vbi hae duae clausulae occurrunt: *sit ille episcopus liber & ab omni potestate extranea securus, Romano tantum mundiburdio subditus.* Altera vero haec: *sit tamen idem suo metropolitano subiectus atque obediens,* quae indicium praebet, protectiones has non fuisse totales exemptiones. Census, cuius ante me-
mini, demum fit mentio in diplomate BENEDI-
CTI VIII. de anno 1012. apud EVNDEM cit. l. p. 11. ita sane, *ut singulis quibusque indictionibus, sub nomine pensionis equum unum album nobis nostrisque successoribus persoluat, cum sella conueniente Romano pontifici.* Pari modo LEO IX. anno 1052. omnia priuilegia Bambergensi ecclesiae confirmauit apud EVNDEM cit. l. p. 17. hac adiecta clausula: *sed tamen idem episcopus suo metropolitano episcopo Moguntino in canonicis causis tantummodo sit subiectus & obediens,* quamuis tractu temporis totalis exemptio ex hac protectione sedis Romanae producta & procreata fuerit. Ipsum censum episcopi Bambergenses fideliter sedi Romanae persoluerunt, eoque nomine apochas acceperunt. Modum soluendi & apochas dandi praelaudatus HOFFMANNVS cit. l. lib. 2. §. 23. ab ill. DN. a LVDEWIG editus tom. I. script. Bamberg. hoc modo depingit: *Eodem anno Hardouicus episcopus nuncium cum literis Roman ad Clementem pontificem misit, quibus ei sinceram fidem & reuerentiam praestitit, & censum annum persoluit. Adeas literas pontifex rescripsit in haec verba: Clemens episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri Hardouico,*

uico, episcopo Babebergenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Cum annuum cenſum vniuſ palafri di albi cum ſella & cenſum marcarum argenti eccleſiae Romanae annis ſingulis perſoluere teneris, & vsque ad praesentem annum pro toto tempore praeterito tum praedeceſſorum tuorum quam tuo, de huiusmodi cenſu ſit per te noſtrae camerae ſatiſfactum; nos ab eodem cenſu pro dicto tempore, te & eccleſiam tuam duximus abſoluendos, tibi ſuper hoc praesentes literas concedentes. Volumus tamen, vt cenſum ipſum pro eodem, praesenti anno & deinceps annuatim ſoluere teneris &c. Cum vero hic cenſus annuus graue onus eccleſiae Bambergenſi eſſet, anno 1054. HENRICVS III. Imperator cum pontifice egit, vt eum remitteret. Rem geſtam enarrat HOFFMANNVS cit. l. §. 26. his verbis: erat ſub id tempus eccleſia Babebergenſis ſ. Petro & ſucceſſoribus eius pontificibus Romanis in cenſum marcas argenti & palafridum in ſingulos annos dandum ad hoc obligata: eam a tanto onere Henricus liberare cupiens petiit a Leone pontifice, vt cenſum remitteret, & pro eo Beneuentum, in ducatu Beneuentano, regii iuris oppidum, nomine vicariatus ſibi haberet. Qua re audita, Leo facile annuit, & eccleſiam a praestatione cenſus omnino liberauit.

(2) Soluuntur cenſus in ſignum exemptionis plenariae.

Quod exemptionis plenariae propositurae Berchtesgadenſis illuſtratur.

§. XII. Poſtquam ſeculo XI. exemptiones totales ab ordinariorum iuriſdictione in frequentiore ſum ſunt deductae, (II) ſedes Romana in ſignum & teſtimonium libertatis plenariae ab ordinariorum iuriſdictione hinc inde cenſum ſibi reſeruaui, quod tales eccleſiae ſpecialiter iuris B. Petri exiſterent, vt dicitur in e. 8. X. d. priuil. Tale libertatis priuilegium conſeſſum eſt praepoſiturae Berchtesgadenſis a PASCHALI II. anno 1106. apud LVNICH p. III. ſp. cil.

*cil. eccl. p. 3. vbi refert, quod Berengarius & Cano
 comites villam Berchtesgaden & Nidernheim Deo
 & B. Petro sub annuo censu obtulerint, additque: sub
 tuitione apostolicae sedis suscepimus, statuimus ita-
 que, ut nulli omnino liceat praedicta allodia B. Petro
 subtrahere, minuere vel temerariis vexationibus fati-
 gare &c. Confirmavit eandem protectionis conces-
 sionem CALIXTVS II. anno 1122. apud EVNDEM
 cit. l. p. 4. additque: ad iudicium autem perceptae a Ro-
 mana ecclesia libertatis aureum unum quotannis Late-
 ranensi palatio persoluetur. In INNOCENTII II.
 bulla de anno 1141. apud EVNDEM p. 5. clausula pri-
 or ita refertur: ad iudicium autem huius a
 sede apostolica perceptae protectionis bizantium
 aureum nobis nostrisque successoribus annis singulis per-
 soluetur, qua formula etiam successores pontifices
 vsi sunt. Quamvis autem in CALIXTI II. bulla ad-
 iecta haec fuerit clausula: sane iuris ecclesiastici sa-
 cramenta a dioecesano suscipiatis episcopo; haec ta-
 men nullam ordinario conferuavit iurisdictionem,
 sed tantum actus ordinis seu functiones sacerdotales,
 quae a iurisdictione magnopere distinguuntur. Similis
 tenoris bullam anno 1201. INNOCENTIVS III. con-
 cessit coenobio S. Petri in monte sereno den Peters-
 Berg, quam refert ill. Dn. a LVDEWIG. tom. II. re. Et coenobii S.
 Petri in mon-
 te sereno.
 liq. MSCZ. p. 208. In ipso diplomate refert 1) se eam
 ecclesiam in ius & proprietatem ecclesiae Romanae
 recepisse: 2) chrisma, oleum sanctum, consecratio-
 nes altarium seu basilicarum, ordinationes cleri-
 corum dioecesano episcopo reseruasse, qua clausu-
 la rursus ei praeter actus ordinis nihil relictum: 3)*

in signum libertatis sibi *censum* persoluumdum esse, quod indicant verba haec: *ad indicium autem huius perceptae a sede apostolica LIBERTATIS bisancium auri vel fertonem nobis nostrisque successoribus annis singulis persoluetis.* Simile plenariae exemptionis sub annuo censu documentum occurrit apud EDMUNDUM MARTENE in *collect. noua tom. I. P. II. p. 29.* ubi refert GREGORII VII. confirmationem priuilegiorum monasterii Rothonensis, hac utentis inter alia formula: *proinde iuxta petitionem tuam praefato monasterio, cui tu praesse dignosceris, & quod iuris S. R. E. esse dignoscitur, unde per singulos annos census trium denariorum aureorum sibi redditur, huiusmodi priuilegia praesentis auctoritatis nostrae decreto indulgemus.* Post pauca clarius *exemptio totalis*, cuius nomine census soluebatur, his exprimitur verbis: *ut nulli alii nisi Romanae & apostolicae sedi. cuius iuris est, aliquatenentur monachi occasione subiecti.* In EVGENII III. diplomate, p. 31. c. l. relato, haec occurrit formula de eodem monasterio: *Ad indicium autem quod coenobium eorum iuris sit B. Petri & S. Romanae ecclesiae, singulis annis tres aureos nostro Lateranensi palatio persoluetis.* Haec leuioris census praestatio monasteriis haud adeo onerosa erat, quippe qua a grauissimis episcoporum exactionibus & infinitis aliis oneribus liberabantur.

(3) in signum
subiectionis,
qualem cen-
sum Gregorius
VII. a regnis
exegit.

§. XIII. Neque vero sedes Romana duntaxat infinitas ecclesias immediate sub *censu annuo* sibi subiecit (quamuis non ab omnibus exemptis censum sibi stipulata fuerit, ut indicat *c. cit. §.*) sed etiam (III) integra regna sub nexu quodam feudali *cen-*
sualia

sualia efficere, suoque pedo pastoralis inusitata prorsus audacia subiicere conata est, quo in instituto prae ceteris GREGORIUS VII. inclaruit. Etenim (1) censum huiusmodi Galliae obtrudere voluit, ^{¶ (a) Galliae} ut docet *epist. 23. lib. VIII.* apud HARDVINVM. tom. VI. P. 1. p. 1476. Dicendum autem est omnibus Gallis, & per veram obedientiam praecipendum, ut vnaquaeque domus saltem vnum denarium annuatim soluat B. Petro, si eum recognoscunt patrem & pastorem suum more antiquo. Nam Carolus Imperator, (sicuti legiunt in tomo eius, qui in archiuo ecclesiae B. Petri habetur) in tribus locis annuatim colligebat mille & ducentas libras ad seruitium apostolicae sedis: i. e. Aquisgrani apud podium S. Mariae & apud S. Aegidium. Nondum vero hunc tomum, ad quem pro-uocat, publicauit pontifex, qui sine dubio fictitius & spurius est, ut etiam obseruant FLEURY in *histor. eccl. tom. XIII. p. 396.* & MAIMBOURG. dans *l'histoire du pontificat. de S. Gregoire le Grand. lib. III. in f. p. 314.* Addit MAIMBOURG. p. 315. Mais com-
 me on n'avoit garde de souffrir en France cette im-<sup>Quamuis fir-
 position & qu' il ne paroît pas dans nostre histoire, <sup>firanea co-
 natu</sup> qu' ou l' ait seulement proposé, il y a bien de l'appa-
 rence, que ses legats n' osèrent jamais en parler, be-
 aucoup moins entreprendre d' executer ses ordres. In-
 cidit forsan GREGORIUS VII. in literas GREGO-
 RII M. vnde liquet, ecclesiam Romanam in Gallia
 possedisse fundos quosdam per testamenta & dona-
 tiones fidelium, quos in firmam concesserat qui-
 busdam possessoribus, vnde hi quotannis certum
 soluebant censum, obseruante MAIMBOURGIO *cit. l. p. 306. seqq.* Miserat hunc in finem in Galliam Can-
 didum, eumque CHILDEBERTO regi admodum com-
 men-</sup>

mendauerat, hac addita petitione *lib. 5. epist. 5. si res eiusdem patrimonioli ab aliquo detinentur, potestatis vestrae iustitia corrigatur, & iuri pristino, quae ablata sunt, refoventur.* Verum hoc patrimoniolum *B. Petri* tempore GREGORII VII. dudum extinctum & a pontificibus, aliunde satis ditatis, neglectum erat, vt nec sub hoc praetextu vniuerso regno censum imponere potuerit.

(3) *Saxoniae*

§. XIV. Similem fabulam narrat GREGORIUS VII. *cit. l. de Saxonia a CAROLO M. B. Petro oblata* his verbis: *Idem vero magnus Imperator Saxoniam obtulit B. Petro, cuius eam deuicit adiutorio: & posuit signum deuotionis & libertatis, sicut ipsi Saxones habent scriptum & prudentes illorum satis sciunt.* In eodem forsitan loco diploma hoc oblationis Carolinum asseruabitur, quo famosa illa donatio CONSTANTINI M. patrimonii petri. Nam vtrumque titulum coniungere allaborauit in formula iuramenti, post RVDOLPHI mortem regi eligendo praescripta *lib. IX. epist. 3. apud HARDVINVM cit. l. p. 148.* *De ordinatione vero ecclesiarum, & de terris vel censu, quae Constantinus Imperator vel Carolus S. Petro dederunt, & de omnibus ecclesiis vel praediis, quae apostolicae sedi ab aliquibus viris vel mulieribus ab aliquo tempore sunt oblata vel concessa, & in mea sunt vel fuerint potestate, ita conueniam cum Papa, vt periculum sacrilegii & perditionem animae meae non incurram.* Haec fuit astuta sedis Romanae cautela, qua ligare Imperatorum conscientias voluere, vt regnum Germaniae sibi censuale facerent, quae tamen effectu caruit.

§. XV.

§. XV. Hispaniam quoque censualem esse at-
 que ad ius B. Petri pertinere, credulo imponere
 voluit orbi GREGORIVS VII. ep. 7. lib. 1. apud HAR-
 DVINVM cit. l. p. 1200. scribens. Non latere vos credimus,
 regnum Hispaniae ab antiquo proprii S. Petri fuisse & adhuc
 (licet diu a paganis sit occupatum) lege tamen iustitiae non
 euacuata, nulli mortalium sed soli apostolicae sedi ex aequo
 pertinere. Quod enim auctore Deo semel in proprietates
 ecclesiarum iuste peruenerit, manentia eo, ab usu quidem
 sed non ab earum iure occasione transeuntis temporis sine
 legitima concessione diuelli non poterit. Eandem fabu-
 lam repetit lib. IV. epist. 28. apud HARDVIN. p. 1373.
 Notum vobis fieri volumus, quod nobis quidem facere non
 est liberum, vobis autem non solum ad futuram sed etiam ad
 praesentem gloriam valde necessarium, videlicet regnum
 Hispaniae ex antiquis ex constitutionibus B. Petro & S.
 Romanae ecclesiae in ius & proprietatem esse traditum.
 Post pauca allegat impedimenta, quae exactionem
 seruitii seu census admittere noluerunt: Nam post-
 quam regnum illud a Saracenis & paganis peruasum est, &
 SERUITIVM, quod B. Petro inde solebat fieri, propter
 infidelitatem eorum, & tyrannidem detentum, ab usu no-
 strorum tot annis interceptum est, pariter etiam rerum &
 proprietatis memoria dilabi coepit. Hac de causa ablegaf-
 se se duos praelatos in sequentibus docet, qui iu-
 ra sedis Romanae plenius assererent, & seruitium,
 quod B. Petro debetur, redintegrarent.

§. XVI. Eadem fata habuit regnum Portugal-
 liae, protectionem sedis Romanae imprudenter
 ambiens. Regnum, regi commissum, Romanae ec-
 clesiae censuale esse, & hac de causa regem & regnum
 sub B. Petri & sua protectione se suscepisse scribit

INNOCENTIVS III. *lib. I. epist. 441.* edit. BALVZ. Idem repetit in *epist. 48. lib. I.* & fundamentum inde petit, quod regnum regi commissum (quasi in administrationem a Papa) ab inclytæ recordationis progenitoribus eius Romanæ ecclesiæ constitutum fuerit censuale. His præmissis pergit: Vnde per dilectos filios Ioannem Onezi & Egeas Petri fratres hospitalis Hierosolymitani pro annuo censu quatuor vnciarum auri, quas magnitudo regia recognouit ratione temporis a Lateranensi concilio iam elapsi, quingentos & quatuor morabatinos ad suggestionem dilecti filii fratris Ruinerii nuncii nostri nobis regia serenitas destinavit, quod debita prosequimur gratiarum actione. Is fuit ALPHONSVS rex Portugalliae, qui hoc regnum vectigale sedi Romanæ fecit, sub annuo censu vnciarum quatuor, vt docent literæ a BALVZIO primum editæ *lib. II. miscell. p. 210.*

(6) Poloniarum
& Silesiarum.

§. XVII. Parifato, quod superstitione reprobanda produxerat, exposita fuere alia regna. Poloniam enim & Silesiam quoque *censuales* factas fuisse ex pacto Regis CASIMIRI cum pontifice ostendit GOLDASTVS *de regn. Bohem. lib. II. c. 12. in f.* Facit huius census soluti mentionem GREGORIUS VII. *l. 2. epist. 7.* apud HARDVIN. *cit. l. p. 1268.* Peruenit ad nos nuncius vester, qui magnæ deuotionis & fidelitatis vestræ exhibitionem nobis retulit, vt quæ B. Petro sub nomine census misistis, videlicet centum marchas argenti ad mensuram vestri ponderis. Regnum Daniae pari astutia sibi subiicere studuit GREGORIUS VII. vt docent *epist. 15. & 57. lib. 2.* Sed intentioni non respondit euentus, regemque Daniae, qui pro more illius temporis non indeuotus erat in sedem papalem

(8) Daniae.

lem, terruerunt aliorum vestigia, animaduertentem, arrogantem hunc pontificem, ad reges censuales, vt ad *subditos* suos, scribere. Regnum Hungariae pariter suo pedo subiectum esse censuit ⁽⁷⁾ Hungariae.
 GREGORIVS VII. *lib. 2. epist. 13.* apud HARDVNINVM *cit. l. p. 1273.* Nam sicut a maioribus, scribit, patriae tuae cognoscere potes, regnum Hungariae S. Romanae ecclesiae proprium est, a rege Stephano olim B. Petro cum omni iure & potestate sua oblatum & deuote traditum. Redarguit ea de causa SALOMONEM regem Hungariae, quod regnum hoc regi Teutonico in beneficium obtulisset, cum hoc non regiae, sed apostolicae maiestatis beneficium recognoscere deberet. Idem repetit *lib. II. epist. 63. & 70. & lib. VII. ep. 4.* Regnum *Dalmatiae* quoque Petro & sibi vindicat ⁽⁸⁾ Dalmatiae & Corsicae
 quin etiam *Corsicam* insulam *lib. VI. epist. 12.* in eundem referat censum, & ad dominium Romanae ecclesiae pertinere credat. De censu regni Siciliae fedi ⁽¹⁾ Siciliae
 Romanae olim praestito vid. BALVZ. *in vit. Papar. Auen. p. 606.* Nec hic substitit, sed ipsum *Russorum imperium* iure beneficiario a se recognoscendum esse censuit in *epistola ad DEMETRIVM* regem ^(x) Russiae.
 Russorum scripta, *vid. lib. II. epist. 74.*

§. XVIII. Denique *Angliae* regnum quoque ^(x) Angliae.
 denarium S. Petri, de singulis aedibus soluendum, fedi Romanae obtulisse noto notius est, de cuius autore adhuc cespitant scriptores. vid. CANGIVS *in gloss. voc. Denarius S. Petri.* Soluisse hoc tributum GVILIELMVM regem anno 1070. constat. *vid. Gest. Guilielm. p. 206.* Nouum anno 1213. accessit subiectionis documentum sub rege 10 ANNE, qui irato
 C 3 pon-

*Quae a Papa
in feudum da-
ta.*

pontifici aliter satisfacere non poterat, quam ut regnum suum in manus eius resignaret, & illud ab eo rursus in feudum acciperet. Literas recognitionis refert MATTHAEVUS Paris. in *histor. Angl. ad cit. ann. p. 198. sq.* in quibus subiectionem suam his profiteretur verbis: *conferimus & libere concedimus DEO & sanctis Apostolis eius Petro & Paulo & sanctae Romanae ecclesiae matronae nostrae, ac Domino Papae Innocentio eiusque catholicis successoribus totum regnum Angliae & totum regnum Hyberniae cum omni iure & pertinentiis suis pro remissione omnium peccatorum nostrorum & totius generis nostri pro vivis quam pro defunctis, & a modo illa ab eo & ecclesia Romana tanquam secundarius tenentes & recipientes in praesentia prudentis viri Pandulphi domini Papae subdiaconi & familiaris --- ad iudicium autem huius nostrae perpetuae obligationis & concessionis volumus & stabilimus, ut de propriis & specialibus redditibus nostris praedictorum regnorum pro omni servitio & consuetudine, quae pro ipsis facere debemus, salvis per omnia denariis beati Petri, ecclesia Romana mille marcas Esterlingorum percipiat annuatim; in festo scilicet S. Michaelis quingentas marcas, & in pascha quingentas. Septingentas scilicet pro regno Angliae & trecentas pro regno Hyberniae.* En vero superbiam PANDULPHI legati pontificis! Hic enim pecuniam, quam in arrham subiectionis rex contulerat, sub pede suo conculcavit; archiepiscopo dolente & reclamante, ut ait MATTHAEVUS *paris. cit. l.* Innouata est eodem anno solenniter haec subiectio, adueniente in Angliam NICOLAO V. Thusculanensi legato sedis Romanae, teste EODEM *p. 207.* inquit: *ante maius altare ecclesiae cathedralis coram clero & populo exacta est a rege & innouata, illa non formosa sed famosa subiectio,*

*Admodum fe-
rociente eius
legato.*

icctio, qua in manum domini Papae diademate cum regno resignato, tam dominium Hyberniae quam regnum subdidit Anglicanum. Anno 1215. pontifex subiectionis memoriam renouavit in bulla apud EVNDEM cit. l. p. 223. his verbis: quin imo utraque sententia relaxata regnum suum tam Angliae quam Hyberniae beato Petro & ecclesiae Romanae concessit: recipiens illud a nobis in feudum SVB ANNUO CENSU MILLE MARCARVM, fidelitatis nobis inde praestito iuramento. Hoc modo pontifices quaeuis regna sub annuo censu sibi subiugare conati sunt, & forsan omnes reges parem fortunam cum rege Angliae experti fuissent, nisi tandem aulae Romanae ultra modum crescens potentia fracta fuisset. De hisce vasallis sedis Romanae ex instituto agit ANTONIVS MARCELLVS de iure seculari Rom. Pontif.

§. XIX. Liqueat ex haecenus dictis, hunc censum ecclesiam Romanam ab ecclesiis, monasteriis & regnis sibi passim vindicasse, vel in signum *acceptae libertatis* ab episcopali iurisdictione, vel in argumentum *singularis protectionis* sedis Romanae, vel ob *nexum feudalem* in memoriam factae olim *oblationis* in feudum ecclesiae Romanae. Neque vero tantum tedi Romanae hi *census* ex regnis beneficiariis obuenerunt; nobiles quoque & proceres regnorum, imprimis Germaniae, bona sua ecclesiis episcopalibus monasteriisque in feudum obtulerunt, ex *deuotionis* cuiusdam irregularis pruritu, simulque sese ad seruitia feudalia & censum annuum, in memoriam factae *oblationis & recognitionis* soluendum, obstrin-

Similis census solutio ex bonis oblationis.

obstrinxerunt, vel iure precariarum ab iis possederunt. Varia id diplomata illustrant & corroborant. Apud GOLDASTVM tom. II. rer. allem. p. 41. n. 50. occurrit charta Vpperti, qua bona sua obtulit ecclesiae S. Galli & in recognitionem memoriamque huius oblationis sese ad censum obligavit, his verbis: *in ea vero ratione, ut dum ego aduixero, ipsas res habere debeam & censui me pro hoc annis singulis de festiuitate S. Galloni in aliam foccum aut IV. denarios.* Aliam chartam similis oblationis IDEM cit. l. n. 42. p. 38. adfert, vbi ista census obligatio occurrit: & *pro istas res proseruire volo annis singulis h. e. XXX. seglas ceruisiae, XL. panes, Frischengam tremessem valientem & XXX. mannos & arare duos iochos in anno.* Alia oblationis charta n. 84. p. 53. occurrit, qua testatur Wolfhugi se coenobio S. Galli tradidisse & donasse, quicquid in pago Turgawensi possederat, additque sequentia: *mibique & legitimae meae procreationi sub ea ratione possidendam dereliquit coenobium, ut censum exinde singulis annis persoluamus i. e. II. denarios vel II. maldros de grano. Si ego illas redimere velim, cum I. solido id agam. Si vero ego illas non redimam, legitimi heredes mei sub praedicto censu eos possideant.* Sub n. 83. GOLDASTVS cit. l. aliam chartam oblationis adfert, in qua census a priori diuersus constitutus legitur: *in ea videlicet ratione, ut easdem res ad me recipiam tempus vitae meae perfruenda, censumque inde annis singulis persoluam i. e. ut ad proximam curtem S. Galli vnum iuchum arem, & cum semine meo seminem annis singulis vnaquaque iuga. Et si redimere illud velim, cum duobus solidis id agam. Si autem uxor mea me supervixerit, easdem res habeat, centumque*
omnis

annis singulis persoluat, i. e. VI. maldras de auena & I. maldram, de Kernone &c. Similes chartae occurrunt n. 77. 78. 79. 81. 82. quae ostendunt, bona huic coenobio fuisse oblata, vt vel eadem iure feudi vel precariae in posterum sub annuo censu tenerent.

§. XX. Sed reuertor ad curiam Romanam, *Census curiae Romanae soluti citra Simoniam.* vbi dubium motum fuit, an talis census citra *Simoniam* soluatur. Morem hunc INNOCENTIVS III. in c. 6. X. de relig. domib. ab omni simoniaca labe immunem esse censuit his verbis: *nos quoque cum libertatis privilegium vel protectionis praesidium aliquibus ecclesiis indulgemus, gratis accipiamus censum gratis oblatum, & in literis nostris ad successorum nostrorum memoriam census exprimamus etiam quantitatem.* Duplici argumento probat, in solutione huius census Simoniam abesse, 1) *quod gratis accipiatur*, non tanquam *pretium* acceptae libertatis & redemptae protectionis: tunc enim Simoniam committi volunt, quando *vt pretium* interueniente pacto aliquid soluitur, quod in *census solutione* occurrere non videtur, vtpote nullam proportionem habentis cum privilegio accepto, sed tantum in *signum* & memoriam impetratae gratiae promissi: (2) *quod gratis offeratur*, non quasi ex pacto, sed spontanea oblatione; neque enim in *exemptionibus* & *protectionum* bullis semper census est reseruatus, & per stipulationem constitutus, sed magis a quibusdam, vt vult pontifex, sponte oblati. Meo iudicio non necesse fuisset, hisce vti argumentis, nisi tam late contra iuris rationem, extensa fuisset simoniae labes putatiua, vt facile ratio dubitandi contra hos census

sus inde desumi potuisset. Interim rationes ad-
ductae ita comparatae sunt, vt fere vbique simo-
niae inuolucrum aliquod induci posset, cum, quod
soluitur, vt plurimum titulo *honorarii*, *sponte oblati*,
soleat in crustari.

*Census etiam
advocatis
soluti,*

§. XXI. Eadem ratio quoque varios *advoca-
torum census* produxit, quorum solutione ecclesiae
vel monasteria recognouere, se *iuri advocatae* sub-
iecta esse. In genere enim, vt dixi, hi census ar-
gumenta erant iuris alicuius alteri concessi vel ab
eo impetrati, cuius memoriam hoc ipso conserva-
bant veteres. Dabantur vero frequenter aduocati
ecclesiis vel nudae *defensionis* vel etiam *iurisdictionis*
exercendae gratia. Posterior advocatae species
tunc erat necessaria, quando monasteria ducum
ordinariae potestati erant subducta, vt haberent
iudicem, per quem ciuilia & criminalia expedirentur,
quorum exercitio praelati eo tempore adhuc
abstinere cogebantur. Apud autorem *Chron. Gem-
melac. in spicil. Dacheriano tom. VI.* relati occurrit
diploma OTTONIS M. de anno 984. quibus LANT-
BERTVM, comitem Louaniensem, creauit aduocatum
coenobii Gemmelacensis, censumque hunc ei as-
signauit: *Porro aduocatus in villis ad advocatiam per-
tinentibus nihil aliud iuris habeat nisi per singulos an-
nos de vnaquaque domo denarium vnum, gallinam
vnam, auenae sextarium vnum.* In charta HEN-
RICI IV. de anno 1075. relata in *monum. Wurtemb.
in mon. Hirsaug. n. 1.* & apud TRITHEMIVM in
chron. Hirsaug. ad ann. 1071. p. m. 86. haec occurrunt:
*nullum aliud seruitium, ius aut beneficium sibi pro hoc
recogn-*

*pro iurisdic-
tionis exer-
citio,*

recognoscat, nisi tertium bannum & consuetudinariam iustitiam & legem, quam ceteri advocati in aliis liberis monasteriis habent super fures, proteritiam & censuales & cetera talia, & in illis tribus placitorum diebus in vnoquoque maltrum de frumento & vnum frisingum (friskingium) & vnum siclum de vino & cetera ad hoc pertinentia. Similis fere tenoris chartam de anno 1090. ex MSCTO publicavi in obseruat. ad Petr. de Marca de C. S. & Imp. lib. I. c. 12. obs. 18. in quarvthardvs, archiepiscopus Moguntinensis, monasterium Comberg. confirmavit, & de advocati iure haec constituit: cuius advocati libero concessum est arbitrio, vt semper, si velit, post sanctam hebdomadem pentecostes II. feria placitum habeat in villa, quae dicitur S. & non in anno saepius, nisi ab abbate inuitatus; in praedicto autem placito ad seruitium eius debet abbas ei dare maltrum frumenti profaciendo pane frisingum vnum porcinum & duos ovinos & vinum ceteraque ad haec sufficientia. Similiter TRITHEMIVS in chron. Spanheim. ad ann. 1325. idem illustrat: denique ad petitionem praesati comitis Ioannis Willichio abbas praedictum filium eius advocatum suum in villa monasterii, quae dicitur auuen constituit, cui duodecim maldra auenae & totidem pullos ab incolis eiusdem villae danda singulis annis pro feudo assignavit. Sed ne quidem hoc censu moderato contenti erant advocati, sed quidam occasione eius plures alias exactiones faciebant, & monasteria admodum grauabant, vt magis essent monasteriorum hostes, quam protectores. Cistercienses speciali priuilegio a GREGORIO IX. anno 1234. contra

contra huiusmodi attentata muniti sunt, quod refert CHRYSOST. HENRIQVEZ *in menolog. ord. Cist. tom. II. priu. 15. p. 61.* Alia monasteria sibi alia ratione consuluerunt, graui aere redimendo aduocatas, vel aliter eas abolendo.

*Non tamen ex
census solutio-
ne potest ius
aduocatae
probari,*

§. XXII. Inde quaestio fuit mota, an ex solutione census possit *ius aduocatae* probari, vel ad minimum eius *possessio* induci? Negat hoc ROSENTHAL *de feud. c. IV. concl. 14. n. 3.* nec sine ratione negat. Cum enim census sit argumentum varii iuris, non *aduocatae* tantum, adeo vt etiam propter *remissum ius aduocatae* reseruari potuerit in memoriam pristini iuris, euident est, solam census solutionem esse argumentum admodum incertum & lubricum pro certo iure inde probando, nisi alia vrgentia adminicula accedant, vnde de vero fine huius census constare possit. Ergo probandum est, censum esse solutum in argumentum *aduocatae* vel ostendendum, in cuius significationem solutus fuerit? Ceterum si constat, in signum *protectionis* esse censum solutum, monasterio destructo, non amplius debetur, cum obligatio ad soluendum censum sit *respectiua*, respectu certae rei & intuitu certi finis praestanda, quo utroque extincto, censum quoque extingui necesse est. MAGERVS *de aduoc. arm. c. 16. n. 15.* Quid vero si census fuerit promissus in argumentum acceptae *libertatis* ab aduocata? Hic diuersus & quidem talis finis est, qui durare videtur, destructo etiam monasterio. Enim vero cum hic census ipsa bona ecclesiastica vel monasterium adficiat, & intuitu eorum solvatur, non adparet, a quo

*Exstincto mo-
nasterio, ex-
stinguitur
census prote-
ctionis ergo
constitutus,*

*vel etiam si
acceptae li-
bertatis causa
promissus est.*

a quo exigi census queat. Ponamus, monasterium prorsus destructum, bona dissipata & dilacerata fuisse, a quo quaeso talis census exigi posset? Certe, vt ego quidem existimo, a nemine. Vnicum tantum excipio casum, quem instrumentum pacis *art. V. §. 47.* indigitare videtur, si anno 1624. A. C. statibus, foundationibus iam destructis aut collapsis, ex alienis territoriis pensiones, quorsum etiam tales *census* pertinent, debitae fuerunt, qui iis exfolui in posterum quoque debent iis, qui anno 1624. d. 1. Ian. in *possessione perceptionis* vel quasi fuerunt. Praeterea vero hoc adiicitur: *quae vero ab anno 1624. destructa fuerunt, aut in futurum concident, eorum pensiones etiam in alienis territoriis domino destructi monasterii seu loci, in quo id situm, exsoluantur.*

§. XXIII. Praeterea quoque episcopis variis ex causis census soluti sunt. Sic (I) monasteria olim ecclesias parochiales a laicis ex antiqua infeudatione possessas, acquirebant, id quod cum aliter quam cum *consensu* episcoporum fieri non posset, solebant hi *annuum censum* pro tali concessione sibi referuare, quem concilium Claromontanum certo modo approbavit, apud PETRVM de MARCA de C. S. & I. lib. VI. c. 31. & HARDVINVM tom. VI. p. 2. concil. p. 1735. Ceterum hoc etiam (II) episcopi ad eum extendebant casum, si ipsimet ecclesias tales, olim in feudum laicis datas, manibus possessorum liberauerant, & in pristinum restituerant statum, pro quo beneficio ab ecclesia annum postulabant censum, quod sordidae auaritiae indicium videbatur, adeoque merito reprobandum erat, vt docet

Episcopi census exegerunt (1) pro concessione, vti monasteria ecclesias parochiales a laicis acquirerent,

vel (2) pro earum liberatione a manibus laicorum,

- (3) *vel pro loca- cione ca- rum,* c. 9. X. de censib. Imo (III) quandoque ipsas ecclesias sub annuo censu clericis concedebant, quod instar locationis erat, & variis ex causis reprobatur, vt *tit. ne praelati vices suas vel ecclesias sub annuo censu con-* ced. docet. (IV) Episcopi quoque annum censum sibi stipulari poterant, quando iuri suo dioecesano, accedente consensu papali, in monasteria & ecclesias ei connexas renunciabant, quod approbat pontifex in c. 6. X. de relig. domib. Cum enim in exemptionibus monasteriorum saepe solitus fuerit censum certum sibi reseruare, id multo magis permittere debuit episcopis, iuri suo in monasteria sub hac conditione renunciantibus. (V) In vnionibus quoque ecclesiarum, praesertim, quae monasteriis fiebant, sibi licite episcopos, pro facultate hac accepta, censum annuum reseruasse, indigit pontifex in *cit. c. 6.* his verbis: *cum non insolitum sit, nec nouum, vt cum episcopi ecclesias concesserint pijs locis, aliquid sibi reseruent in eis nomine pensionis.* (VI) Quandoque etiam loco *exactionum*, quae varii generis erant, sibi censum quendam generatim stipulabantur, & ab illis ex singulari gratia ecclesias liberabant, vt docet c. 21. X. de cens. Denique (VII) in ipsa dedicatione ecclesiae honoris gratia quandoque quid episcopo reseruatum est, vt docet c. 30. C. 18. q. 2.

Census etiam principes pro concessionibus variis exege- runt.

§. XXIV. Haec omnia euincunt, censuum fuisse diuersissimos fines, quod etiam confirmatur in c. 5. X. de censib. adeoque vniuersalem regulam de his constitui non posse, nisi hanc, quod pro concessione iuris cuiusdam singularis constituti vel reseruati fuerint

fuerint soluti. Hunc morem in imitationem traxerunt postea principes aliiue magistratus, subditis aliquid indulgentes, & pro annuo censu hanc vel illam facultatem, quam absque eorum consensu exercere nequeunt, concedentes, veluti extruendi molendinum, aperiendi metalli fodinam & quae sunt alia. Etenim *libertas naturalis* in multis prouinciis per leges prouinciales admodum restricta est, vnde factum, vt non spernendi prouentus ex *censibus annuis* in fiscum vel aerarium magistratum quotannis redundant. Ideo enim soluuntur hi census anni, tum vt recognoscant subditi, se ex *concessione magistratus*, & non proprio iure, hac facultate vti, tum etiam quia exemplo antiquorum episcoporum iam dudum in morem abiit, nullam indulgere gratis gratiam, sed omnia vt plurimum pro *censu* annuo concedere. Denique hoc etiam nobiles in pagis ex antiqua *dominica potestate* in rusticos, qua horum libertas naturalis admodum ligata fuit, in constantem traxere praxin, & rustici sub annuo censu commercium huius vel illius iuris, a quo per dominos antiquitus exclusi fuere, impetrare coacti sunt.

§. XXV. Hac de causa ill. Dn. BERGER *in Nobiles quo-*
oconom. iur. lib. 1. tit. 12. §. 16. not. 6. non inique cen- *que tales cen-*
 set, 1) censum de vino vsto *Brantwein-Blasen-* *sus a rusticis*
Sinß regalibus minus recte accenseri, multo mi- *pro huius vel*
 nus 2) *censum protectionis & incolatus Schuß- und* *illius iuris vsu*
Haus-Genossen Geld, adeoque etiam hos nobili- *exigunt.*
 bus & magistratui inferiori deberi posse; addit ve-
 ro, hos census a *iurisdictione* repetendos non esse
 sed

sed solo *usu* aestimari. Sicuti vero *observantia* sine fundamento quodam esse non solet, quo primordiallyter est introducta, ita ne hoc casu illud deficere videtur. Scilicet (1) ipsa *census* exactio pro concessione cuiusdam facultatis, in se non est regale, uti ex haecenus dictis liquet, sed potius ipsa *facultas* inspicienda, quae quoties *regalibus* annumeratur, census debetur camerae principis; quoties vero etiam arbitrio priuatorum subiecta, censum etiam hi sibi stipulari vel reseruare possunt. (2) Nobiles olim habuisse *dominicum potestatem* in rusticos, iam supra obseruavi, vnde non tantum ipsa *patrimonialis iurisdictio* natales suos habet, sed ipsimet varia *iura praecipua* sibi vindicarunt, a quorum commercio rusticos adhuc hodie excludunt, & in antiquissimo *usu & observantia* hac de causa sese fundare solent. Sane commercium *vini adusti priuatum* nobilibus eo magis arrisit, quo magis sese hoc potu ingurgitare solent rustici, non sine lucro & quaestu eius, qui censum inde percipit. Ideo enim hoc commercium ex *potestate antiqua* sibi priuatiue attribuerunt, vt annuum censum pro eius concessione quotannis percipere possent. Ita vero (3) regulariter talis *census* debetur *domino iurisditionis*, quippe qui in iura veterum dominorum successit, qui tale commercium sibi appropriarunt. Denique (4) *census protectionis & incolatus* ex eodem principio fluit, ex quo praemordiallyter iurisdictio patrimonialis deduci debet. Exercuere nobiles *dominicum potestatem* in rusticos: pagum, in quo hi habitabant, suum dixere, &, postquam
bona

bona sua in feudum obtulere, inde factum, daß sie auch mit dem Dorffe belehnet werden. Inde qui in ipso pago, vt inquilinus vel incola recipi & commorari voluit, ex concessione eius, cuius in dominio fuit pagus, id facere debuit, indeque mos inualuisse videtur, vt tales incolae soluere teneantur *censum protectionis & incolatus*, quod ita eius *iurisdictioni* sese subiecerint. conf. DN. WILDVOGEL *de protectionis censu*. Cum hoc censu affinitatem habet *census agricolationis* vulgo *Leib-Pfennig / Leib-Beth* / in illis locis adhuc vsitatus, in quibus rustici *homines proprii* sunt seu seruilis conditionis, quippe quem praestant in argumentum seruitutis seu proprietatis, vid. FROMMAN *de oper. subditor. maxime rusticor. th.* 23. HARPRECHT *vol. nou. conf.* 4. n. 776. seq. STAM. *de seruit. person. lib.* III. c. 22. n. 2. Talem censum annuum sponte olim subierunt, qui sese in *proprietatem* alteri dabant, in primis si sese vt *mancipia & proprios homines ecclesiis* vel monasteriis offerebant. Testis est CAESAR HEISTERBACH *lib.* VII. *de mirac. c.* 39. referens, *Walterum de Birbach, consanguineum Henrici ducis Louanii B. Mariae in quadam paupere ecclesia in eius honorem dedicata, fune collo suo iniecto, seruum glebae sese obtulisse & soluisse singulis annis censum de capite suo, qualem serui originarii soluere consueuerunt.* In locum huius census, qui *seruitutis* argumentum est, sine dubio *census protectionis & incolatus* substitutus est iis in locis, vbi rustici non amplius sunt *proprii homines*, sed *liberi*, vt in argumentum *protectionis* censum soluant, quem olim soluebant rustici in *seruitutis* indicium. Aegre enim, statu rusticorum li-

E

cet

cet mutato, nobiles aliquid de redditibus suis remiserunt, vtut nomina mutare coacti fuerint.

§. XXVI. Superest, vt reliquam censuum praxin paucis adiiciam. Quod episcoporum auaritia iam dudum probauerat, etiam patroni, ecclesias in suis fundis exstruentes, sibi permissum esse persuasissimum habebant, variisque censibus ecclesias suas grauabant, vt docet c. 23. X. de iure patron. Reprobauit hoc ipsum pontifex voluitque, vt tantum antiquos & moderatos redditus perciperent, a nouis vero abtinerent. Antiqui redditus non alii erant, quam qui consensu episcopi in ipsa fundatione reseruati erant. Sicuti enim quilibet rei suae legem scribere potest, ita aequum erat, vt patronis census, sub cuius conditione ecclesias fundauerant, praestarent. Solebant enim patroni in memoriam pristini dominii, & ad captandam gloriam in omnem posteritatem, ex bonis in ecclesiam collatis, sibi census quendam annum reseruare, quale exemplum suppeditat pontifex in c. 18. X. de sent. & re iudic. vbi patrono annuatim decem solidi soluendi erant. Noui census autem dicebantur, qui post fundationem ecclesiis a patronis obrudebantur, iure suo sese vti arbitrantibus, quod iure dominii directi gauderent. Nec hoc demirandum, cum idem episcopi tentarent, vt ordinarii collatores ceterorum beneficiorum c. 7. X. de censib. Vtrumque hoc prohibitum est, ceu docent c. 7. & 15. X. eod. adeo vt nec antiquos census augere permissum sit.

§. XXVII. Deprehendo etiam censum, quem parochi soluere debebant de redditibus parochialibus praelato,

Patroni quoque ecclesiis a se fundatis census imponere.

Praestant etiam census parochi prae-

praelato, cuius beneficio iuncta erat per *unionem* lato, cuius
ecclesia. Hic enim primarius *unionis* erat effectus, *beneficio ec-*
vt vel *rector dominus*, vti vocant *principalem*, *clesia per unia-*
omnes redditus perciperet, & *vicario* suo quotannis *onem iuncta*
certam reddituum portionem assignaret; vel *vicari-*
us seu *parochus* omnes redditus perciperet, & prin-
cipali quotannis censum praestaret, prout in ipsa
incorporatione vel *unione*, auctoritate episcopi, pro-
nissum erat. Illustratur posterius per *unionis* in-
strumentum de anno 1309. FRIDERICI episcopi
Brandenburgensis apud ill. DN. a LVDEWIG tom.
II. reliq. MSB. n. 176. in quo *plebano* seu *parochi*
hoc onus impositum: *videlicet quod plebanus qui-*
cunque seu rector ecclesiae praefatae in Scharthowe, qui
pro tempore fuerit, VI. marcas argenti Stendalliensis,
Magdeburgensis ponderis & octo choros diuersi generis
annonae supra dictis praeposito, qui pro tempore fue-
rit, & ecclesiae sanctae Mariae singulis annis in per-
petuum & cunctis temporibus seculorum de redditibus &
prouentibus ipsius ecclesiae analis in Scharthowe, ad
usum praepositi ac ipsius ecclesiae persoluet, praesenta-
bit, donabit, atque dabit ad diem S. Martini hiema-
lem. Idem FRIDERICVS eodem anno apud EVN-
DEM n. 177. ecclesiam Burch eidem coenobio incor-
porauit, hac inter alia vsus formula: *videlicet quod*
plebanus quicunque seu rector ecclesiae praefatae in
Burch, qui pro tempore fuerit, XL. marcas argenti
Stendalliensis Magdeb. ponderis supra dictis praeposito,
qui pro tempore fuerit & ecclesiae S. Mariae singulis
annis in perpetuum & cunctis temporibus seculorum
de redditibus & prouentibus ipsius ecclesiae parochialis

in Burch ad vsque praefati praepositi ac ipsius ecclesiae persoluet &c. Vtrumque diploma vallatum est poena dupli, si parochus negligens fuerit in soluendo hoc censu.

Census precariarum.

§. XXVIII. Non infrequentes quoque olim fuere precariarum concessiones, quarum rationes excussit Dn. PRAESES in iur. eccles. protest. tit. de precar. Possessoribus harum regulariter ad annuum censum tenebantur in recognitionem dominii, & argumentum concessionis precariae. Apud MABIL-LON in annal. Benedict. tom. II. in append. n. 43. occurrit precaria Bertfredi abbatis Melundensis, vbi inter alia praestatio annui census hac firmatur clausula: *si de ipso censu negligentes apparuerimus, duplum componamus, & nihilominus precaria ista firma omni tempore vitae nostrae permaneat & ita stabilis, ac si de quinquennio in quinquennium renouata sit.* In capitularibus hanc in rem facientia plura occurrunt documenta. Lib. VI. cap. 425. apud BALVZ. tom. I. p. 1006. constitutum, vt in adiutorium exercitus sub precario & censu bona ecclesiastica retineantur, simulque conditiones vtriusque determinantur. Lib. VII. capit. 142. p. 1034. de aliis precariis generaliter id traditur, episcopisque electio relinquitur, vtrum finitis precariis rem ipsam recipere velint, an posteris eorum sub precario & censu habere permiserint? In formulis Bignonianis apud BALVZ. tom. II. p. 506. n. 20. haec occurrit clausula: *propterea hanc precariam manu mea vel bonorum hominum firmatam vobis exinde emisimus, vt annis singulis censu denariorum tot ad luminaria S. illius - die illo, quod eueniet festo*

*festo ipsius sancti illius pro hoc vobis dare & adimple-
re faciam.* Aliis testimoniis hoc exornat **BIGNO-
NIVS** *in. not. ad append. Marculfi* apud **BALVZ.** *tom.*
II. capitul. p. 961. Adiciam adhuc formulam priui-
legii monasterii Atrebatensis, concessi anno 866. &
relati a **BALVZIO** *ad Petrum de MARCA de C. S. &*
imp. lib. III. c. 16. in f. *Has villas cum mancipiis &*
*omnibus ad se pertinentibus in vsu luminariorum matri-
culariorum & ceteris, quae in ecclesiis in praefato mo-
nasterio positae necessaria fuerint, deputavit CVM*
**OMNI CENSU DE OMNIBVS PRECA-
RIIS** *monasterii.*

§. XXIX. Denique etiam bona sub modico cen- Census refer-
uatus in me-
moriā pri-
stini domini.
su in alterum transferri possunt, interueniente
contractu, cuius facere mentionem videtur **ALE-
XANDER III.** *in c. 1. X. de restit. in integr.* Natura eius
in eo consistit, vt pleno iure res in alterius pro-
prietatem transferatur, nequidem retento *dominio*
directo, census tamen annuus in perpetuum refer-
uetur in *memoriā pristini domini*. De tali contra-
ctu pontificem egisse, communiter ex illa ratione
concludunt, quod, ecclesia laesa & restituta, bona
ad *ius & proprietatem* eius redire dicantur, adeo-
que praesupponi debeat, ecclesiam laesam antea pro-
prietatem amisisse. Id imprimis egit **FELICIA-
NVS** *de SOLIS*, vt hoc defenderet, & ea occasio-
ne tractatum de *censibus* conscriberet, quam senten-
tiam etiam tuetur **GONZALEZ** *ad cit. c. 1.* Ego hic
subsisto, cum argumentum, quo vtuntur, etiam
applicari possit ad emphyteusin in Italia vsitatam,
cuius intuitu textus praedictus conscriptus est.

Modicus census etiam soluitur in emphyteusi: emphyteutae non raro *coloni* dicuntur, quales minus recte dicuntur, in quos pleno iure res translata est, & si contra hanc alienationem ecclesia laesa restituitur in integrum, recte dicitur fundus in *ius & proprietatem* ecclesiae redire. Quicquid vero huius rei sit, si *plenum dominium*, reseruato censu transferrur, census vt onus reale fundo inhaeret, eoque nomine actione *confessoria & negatoria* vtili agendum est. Ortum inde sine dubio traxere *census redimibiles*, quos *constitutuos* vocant, sicuti priores *reseruatiuos*. FRANZK, l. 1. ref. l. n. 14. sqq. BERGER in *oeconom. iur. lib. III. tit. 5. §. 27.* qui in eo quidem conueniunt, quod in utroque census sit instar seruitutis, dominium autem plenum penes censitam maneat, sed in *fine* est differentia. Neque constitutiui proprie huc pertinent, cum de his censibus tantum agam, qui *argumentum iuris alicuius concessi* sunt, qua de causa neque de aliis censibus, qui ex fundis, vario contractus genere intercedente, praestantur, ero sollicitus, quamuis alias *census* appellatio tam diffusa sit, vt quibuscunque pensionibus & praestationibus applicetur, de quibus tamen hic minime agitur.

Varia consuum argumenta in onum confesuntur.

§. XXX. Ostendi, ni fallor, luculenter, census vari iuris argumentum esse posse. Quod si enim, quae dicta sunt, in vnum confero, palam erit, census solui (I) in signum *protectionis* §. 9. sqq. (II) *exemptionis plenariae* a potestate & iurisdictione episcoporum, §. 12. sqq. (III) *subiectionis* nexusque feudalis §. 13. sqq. (IV) *factae oblationis* bonorum ecclesiarum vel monasteriis §. 19. (V) *aduocatiac* §. 21. (VI) *libera-*

liberationis ab aduocacia §. 22. (VII) *pro concessione*, vt monasteria ecclesias parochiales a laicis acquirerent, (VIII) *pro liberatione* ecclesiarum a manibus laicorum, (IX) *pro renunciatione* iuris dioecesani, (X) *pro vnione*, (XI) *pro liberatione* ab exactionibus, (XII) *in memoriam factae* dedicationis, §. 23. (XIII) *pro vario iure* a principe concessio subditis, §. 24. (XIV) *pro commercio* vini adulti, (XV) *pro incolatu*, (XVI) *in signum* seruitutis, §. 27. (XVII) *in memoriam* foundationis, §. 26. (XVIII) *ob vicariatium*, §. 27. (XIX) *ob concessionem* precariarum. (XX) *in memoriam* pristini dominii, §. 29. Plura sine dubio addi possent, quae varium censuum significatum illustrare possent; verum haec sufficere existimaui.

§. XXXI. Praestatur census vt plurimum in frumento vel pecunia. Si in frumento, in ea praestandus est census mensura, quae tempore constitutionis vel reservationis vsitata fuit, quippe de qua eo tempore cogitatum fuit. Si de ea mensura non constat, (quod contingere tunc in primis potest, si ab eius praestatione per diuturna cessatum tempora, nec aliunde constat, qua mensura antecessores censum persoluerint) distinguit pontifex in c. 18. X. de censib. aut eadem & communis est terrae mensura, aut diuersa. (v. c. der grosse und kleine Scheffel) Priori casu soluendus census in dubio in communi mensura; quamuis enim olim alia mensura adesse potuerit; sufficit tamen, quod de ea non constet, nec a debitore probari possit. Posteriori vero, qui soluere in minore mensura volunt, non sunt cogendi, vt ad maiorem

Census in frumento.

Si mensura incerta.

maiolem perfoluant. Optimam INNOCENTIVS III. addit rationem: *quoniam cum huiusmodi vota (census) gratuita fuerint ab initio, benignius sunt a viris ecclesiasticis exigenda, ne tanquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare.* Haec ratio ex decoro & honestate externa, clericis inprimis commendata, est desumta: superest alia, eaque iuris communis: *Quod ubi varius regionis mos est, ad id quod minimum est, redigenda summa sit, l. 34. de R. I.* vel vt in l. 9. eod. dicitur, *semper in obscuris, quod minimum est, sequimur.* Quae etiam applicari potest ad nobiles aliosque quoscunque, qui tales census percipiunt.

Census in moneta.

§. XXXII. Si census in moneta soluitur, eaque postea mutata vel extra vsu prorsus posita fuerit, regulariter respiciendum ad bonitatem monetae, quae tempore impositionis & reservationis promissa, vt censuit pontifex in c. 20. §. 26. X. de censib. vt in illa bonitate moneta, vel si ea haberi amplius nequit, aestimatio eius praestari debeat, nisi praescriptione XL. annorum (in ecclesiasticis censibus: in aliis ergo XXX annorum) interueniente in alia qualitate pecunia accepta fuerit, quorum respexisse videtur pontifex in c. 20. §. non nisi triginta sex annorum ad plus tempus effluxerit, quibus indigitat, non fuisse praescriptionem completam. Equidem haud leuis ponderis dubia circa hanc quaestionem mouit HARTMANNVS PISTOR. obs. 144. asseruitque, parum hic referre, vtrum praescriptio sit impleta nec ne? cum non tam de praescriptione quam praesumpta remissione agatur, quae etiam ex vsu paucorum annorum induci possit, ita vt qui censum in moneta

neta aestimationis vel valoris minoris acceperit, maiorem censum remisisse videatur. *arg. l. 13. D. l. 5. C. de usur.* Enim vero 1) talis praesumptio cedere debet veritati, si contraria voluntas, quod maior census haud fuerit remissus, doceri poterit, vt ipse PISTORIS docet *cit. l. n. 41. sqq.* Quid enim si doceat actor, se non sponte recepisse, se protestatum fuisse? Quin cum 2) errantis non sit voluntas nec consensus, *l. 15. D. de iurisdic.* crederem, audiendum actorem esse, si errorem probare paratus est, contra eum, qui in *praesumpta remissione* se fundat ex acceptance monetae leuioris valoris: probato enim errore, praesumpta remissio conruit. Praeterea quoque 3) respiciendum, an is, cui praesumpta remissio opponitur, remittere pro lubitu potuerit, id quod in ecclesiasticis censibus non est integrum regulariter *l. 37. D. de pact.* quale exemplum in *cit. c. 20.* occurrit. Talia autem dubia & obstacula allegari nequeunt, si praescriptionis praesidium censitam tuetur, quippe quae ius irrevocabile ex lapsu temporis constituit B. HORN. *class. XI. resp. 89.*

S. XXXIII. Quod si monetae antiquae, iam prorsus extinctae, valor dubius sit, rursus in dubio quod minus est, accipiendum *cit. l. 9. § 34.* Denique si tantum simpliciter *quantitas* in censum deducta, sine *expressione generis monetae*, veluti, *duobus thaleris promissis*, contigeritque monetae *bonitatem* mutari, siue *intrinsecam* siue *extrinsecam*, census in consueta hodie moneta soluendi, licet in hodierna moneta duo thaleri forsan deteriores quam olim

Quid si monetae extinctae valor dubius fuerit?

Quid si simpliciter quantitas promissa?

olim tempore *impositionis* vel *reseruationis* fuerint, quia non certa nummorum species sed in genere *quantitas* in censum est deducta adeoque huius tantum habenda ratio.

Difficultates
motae refe-
runtur & re-
soluuntur.

Dubium re-
soluitur ex c.
20. X. de cen-
sib.

§. XXIV. Quae difficultates hic moueri & excitari solent, vt plurimum inde nascuntur, quod a diuersis ad diuersa argumenta trahant. Videlicet (I) huc minime reduci debent decisiones in *mutuo* & *conditione indebiti* receptae & approbatae. In his speciebus obligatio *ex re* nascitur, & ita simpliciter quatenus *res* interuenit, obligatio in futurum constituta censetur, *l. 17. pr. de pact.* vt non ad praesentem nummorum sed *antiquum* respiciendum sit statum, qui fuit tempore contractus initi, seu *dationis*. CARPZOV. *P. 2. C. 28. def. 5.* Haec ratio ad *census* & alias *annuas praestationes* promissas applicari nequit, in quibus obligatio non *ex re data* & *accepta* sed *solo consensu* nascitur. Hic vero, si *indefinite quantitas* promissa, ad eam vnice respicitur, & ita census quotannis in *moneta* consueta solui debet. (II) Omne praesidium vt plurimum quaerunt in *cit. c. 20. § 26.* quorum textuum decisiones tamen non exhauriunt hanc doctrinam, sed de specialibus loquuntur casibus, vt optime obseruat WIESTNERVS *ad tit. X. de censib. n. 34.* Videlicet, vt paucis me expediam, in *c. 20. de censib.* adfertur ea facti species, qua certum nummorum genus *denarii Papiensis* debebatur, & loco eius aliud genus, scilicet *denarii Luccenses*, solut. In his

fio in debitorem vel creditorem ex nimia monetae mutatione redundare videatur, quo casu, *aequitate* suadente, quae optimum interpretandi fundamentum constituit, ad valorem primaevum foret respiciendum, tum quia *nova* insolita est, nec diutius persistere solet, adeoque de eo casu paciscentes haud cogitasse videantur: tum etiam quia benignior sententia in dubio arripienda, quae a tali laesione abhorret. WIESTNER *ad tit.*

X. de censib. n. 37.

F I N I S.

COROLLARIA.

(I) Testamentum nuncupativum non admittit heredis institutionem relatiuam.

(II) Sine ope aduocatorum processus hodierni peragi nequeunt.

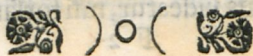
(III) Testamentum etiam per procuratorem iudici insinuari potest.

(IV) Consanguinei heredis testes sunt habiles in testamento.

CORRIGENDA.

p. 4. lin. 22. lege *magnopere* p. 6. lin. 10. *cognoscitur*. ib. lin. 13. dele C. p. 7. lin. 25. pro alibi lege *etiam*, ib. post currentem pone comma. ib. lin. 27. dele *Tranc. Steur*. ib. in margine lege *qualis*.

94 A 7343

ULB Halle

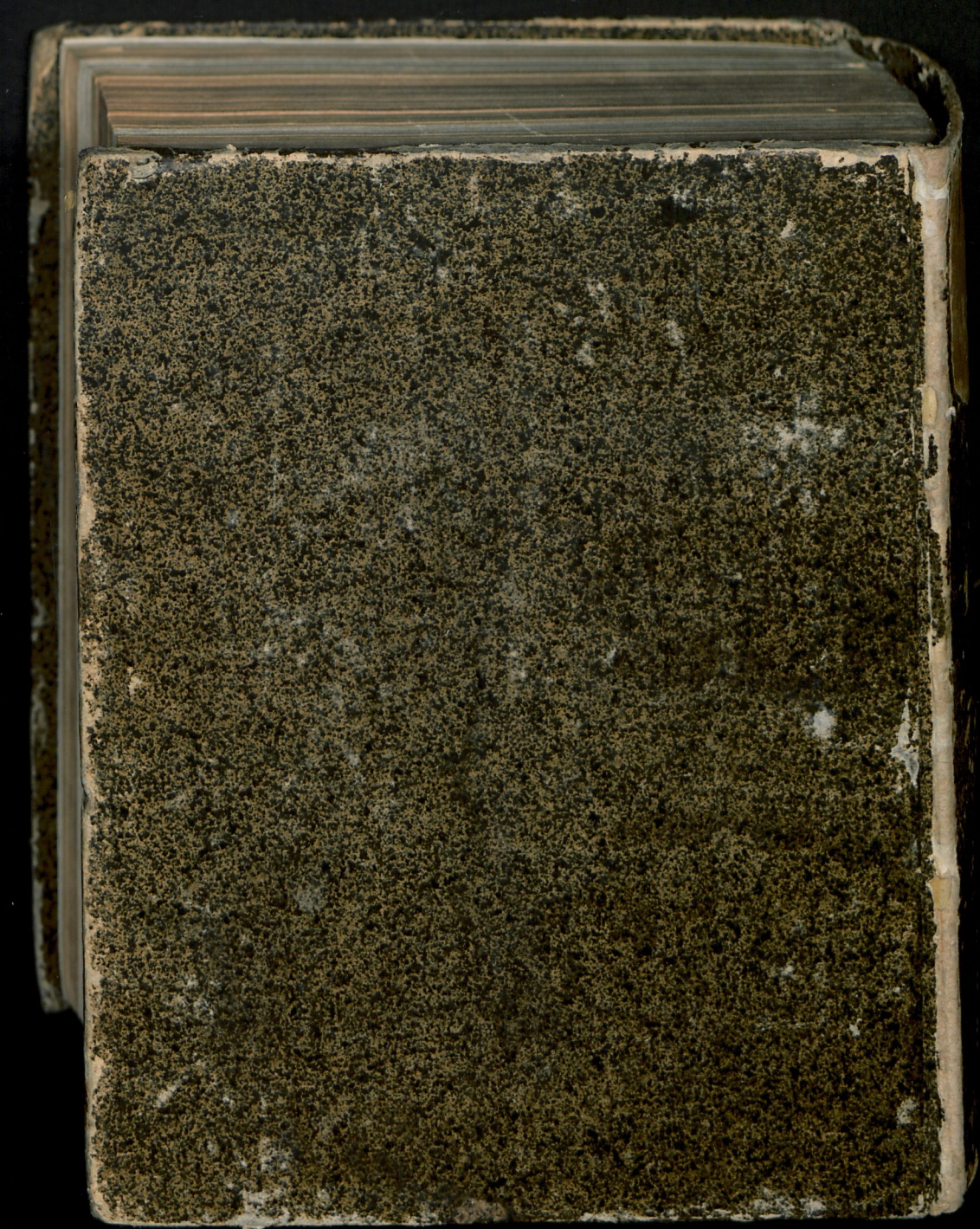
3

000 543 829

KD 17

Farbkarte #13

B.I.G.

B.138.

NAVGVRALIS IVRIDICA
DE

CENSVVM TV ET IVRE

QVAM
DVLTV
TIS IVRIDICAE
FRIDERICIANA
AESIDE
ANNING. BÖHMERO
REG. BORVSS. CONSIL.
IVR. ORDINARIO
t. DECANO

LICENTIA
IVRE CAPESSENDI HONORES
ET
A DOCTORALIA
ART. MDCCXXII.
L. Q. G.
SQUISITIONI SVBMITTIT

FRIDERICVS *Fumpelt*
SAXO ADVOCATVS DRESDENSIS.

MAGDEBVRGICAE
FRVNERI, Academ. Typogr.